

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Савчук І.І.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОТОЧНИХ КРЕДИТОРІВ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Кодекс України з процедур банкрутства поділяє кредиторів на конкурсних, поточних та забезпечених. Відповідно до ст. 1 Кодексу України з процедур банкрутства, поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство [1].

Згідно п. 13 Постанови Пленуму Верховного суду України від 18.12.2009 № 15 «Про судову практику в справах про банкрутство», поточними кредиторами слід вважати тих кредиторів, термін виконання вимог яких до боржника настав після порушення справи про банкрутство [2]. Отже, статус вимог кредитора як поточних має безпосередній зв'язок з моментом виникнення таких вимог. Аналогічна позиція відстоюється і Верховним судом. Зокрема, у Постанові від 21 вересня 2020 року у справі № 916/2878/14 Верховний суд підкреслив, що визначення статусу вимог кредитора (конкурсні чи поточні) пов'язується безпосередньо з моментом виникнення цих вимог [3].

Тобто, набуття статусу поточного кредитора у справі про банкрутство, вимагає від господарського суду чіткого встановлення наступних фактів: (1) дати відкриття провадження у справі про банкрутство боржника, та (2) дати виникнення вимоги кредитора до боржника. Якщо друга дата настала після першої – кредитор матиме статус поточного.

Відповідно до ч. 14 ст. 39 Кодексу України з процедур банкрутства, з моменту відкриття провадження у справі пред'явлення поточними кредиторами вимог до боржника та їх задоволення можуть здійснюватися у випадку та порядку, передбаченому Кодексом України з процедур банкрутства. Відповідно до ч. 8 ст. 45 Кодексу України з процедур банкрутства, до визнання боржника банкрутом спори боржника з кредиторами, які мають поточні вимоги до боржника, повинні вирішуватись в межах справи про банкрутство шляхом їх розгляду у позовному провадженні господарським судом [1].

Тобто, поки боржник не визнаний банкрутом – поточний кредитор може звернутися з вимогами до банкрута лише шляхом подання позовної заяви в загальному порядку. Суддя, який розглядає справу про банкрутство боржника, до визнання останнього банкрутом повинен відмовити у прийнятті заяв поточних кредиторів з вимогами до боржника, що ґрунтуються на зобов'язаннях, які виникли після порушення провадження у справі. Фактично, з моменту відкриття провадження у справі про банкрутство і до визнання боржника банкрутом поточні кредитори не мають таких прав як інші кредитори у межах справи про банкрутство, що не сприяє захисту їх прав.

В той же час, відповідно до ч. 4 ст. 60 Кодексу України з процедур банкрутства після визнання боржника банкрутом, у ліквідаційній процедурі господарський суд розглядає заяви з вимогами поточних кредиторів, які надійшли до господарського суду після офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом [1].

Особливістю статусу поточних кредиторів є те, що згідно ч. 5 ст. 41 Кодексу України з процедур банкрутства дія мораторію на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги поточних кредиторів [1]. Так, на вимоги, які є поточними не поширюється дія мораторію, тобто, вони можуть бути погашені боржником у будь-який час після відкриття провадження у справі, як це відзначено у Постанові Центрального апеляційного суду від 30 вересня 2020 року у справі 904/1907/15 [5].

В цьому контексті довгий час проблемним було наступне питання: чи нараховується за зобов'язаннями боржника перед поточними кредиторами згідно із загальними правилами неустойка

(штраф, пеня). Проблемність цього питання обґрунтовувалась різним тлумаченням судами ст. 12 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 року № 2343-ХІІ в редакції, що діяла до 19 січня 2013 року, якою встановлювалась заборона щодо застосування під час мораторію на задоволення вимог кредиторів всіх санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) [6].

Так, в одних випадках суди зазначали, що протягом дії мораторію санкції за невиконання грошових зобов'язань не застосовуються в силу прямої заборони законом, безвідносно до часу виникнення зобов'язань, з огляду на те, що передбачена ч. 4 ст. 12 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції, яка діяла до 19 січня 2013 року, заборона щодо застосування під час мораторію на задоволення вимог кредиторів всіх санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) є абсолютною (Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі № 823/2240/17) [7].

Окрім вищенаведеної позиції, мала місце і інша позиція, відповідно до якої дія мораторію, накладеного згідно зі ст. 12 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції, яка діяла до 19 січня 2013 року, поширюється лише на задоволення вимог конкурсних кредиторів. Щодо зобов'язань поточних кредиторів, то за такими зобов'язаннями згідно із загальними правилами нараховується неустойка (штраф, пеня), застосовуються інші санкції за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань та зобов'язань щодо сплати обов'язкових платежів (Постанова Великої Палати Верховного Суду, від 20 листопада 2018 року у справі № 5023/10655/11) [8].

В Постанові від 16 вересня 2020 року у справі № 826/3106/18 Велика палата Верховного суду все ж зробила висновок про те, що згідно зі ст. 12 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції, яка діяла до 19 січня 2013 року, боржник, стосовно якого порушено провадження

про визнання банкрутом і введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, звільняється від відповідальності лише за невиконання зобов'язань, на які поширюється мораторій. За поточними зобов'язаннями боржник відповідає на загальних підставах до прийняття господарським судом постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури [9].

В той же час, в чинній редакції ч. 4 ст. 41 Кодексу України з процедур банкрутства, на нашу думку, вищевказана проблема щодо неоднозначного трактування поширення мораторію на нарахування санкцій за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань перед поточними кредиторами – вирішена. Так, згідно ч. 4 ст. 41 Кодексу України з процедур банкрутства протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань із задоволення всіх вимог, на які поширюється мораторій [1]. Тобто, беручи до уваги те, що на вимоги поточних кредиторів дія мораторію не поширюється – за такими вимогами можуть нараховуватися фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань. Все ж, врахування вищевказаних позицій судів є важливим з огляду на те, що досі в провадженні господарських судів перебувають справи про банкрутство, в яких у момент виникнення спірних правовідносин діяв Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції, що діяла до 19 січня 2013 року.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що поточні кредитори у справі про банкрутство наділені особливим правовим статусом, порівняно з іншими видами кредиторів. В той же час, ряд проблемних моментів, які виникають при реалізації такого статусу на практиці, свідчить про необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання правового статусу поточних кредиторів у справі про банкрутство.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vv/2597-19>.

2. Про судову практику в справах про банкрутство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18.12.2009 р. № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-09#Text>.

3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 21 вересня 2020 року у справі № 916/2878/14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92172873>.

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06 лютого 2020 року у справі № 910/1116/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87623725>.

5. Постанова Центрального апеляційного суду від 30 вересня 2020 року у справі № 904/1907/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92002733>.

6. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом від 14 травня 1992 року № 2343-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed20191021>.

7. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі №823/2240/17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76419159>.

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду, від 20 листопада 2018 року у справі № 5023/10655/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78215394>.

9. Постанова Великої палати Верховного суду від 16 вересня 2020 року у справі № 826/3106/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91702661>.